

Richard Sobotka

Putování za tufarovým hrnečkem

K nedožitým devadesátinám Josefa Maléře

2018

Richard Sobotka

Putování za tufarovým hrnečkem

K nedožitým devadesátinám Josefa Maléře

2018

Tuf – jemnozrná pyroklasická hornina (sopečná vyvrženina), t. j. sopečný písek a popel, skládající se z částic menších než 2 mm.

*Poděkování za nezištnou pomoc patří
paní Anně Maléřové.*

Jestliže chceme správně pochopit Josefa Maléře, musíme se alespoň ve stručnosti ponořit do času, prostoru a místa odkud pocházel a kde rodina Maléřova žila.

V dávné minulosti byl život lidí, zejména na venkově a zvláště v horských oblastech propojen s církví.

Až do roku 1666 byly obce Hutisko a Solanec úplně nekatolické, převažovali v nich vyznavači evangelické víry.

Uvádí se, že v Hutisku pod Posklú býval evangelický hřbitov, který zřídil sklářský mistr Eliáš Majer. V té době na Hutisku existoval malý dřevěný, neomšlý kostelík evangelický do něhož v zimě skulinami mezi trámy fičel sníh; později byl údajně vypálen.

Roku 1731 nabyli během rekatolizace na Hutisku a Solanci převahu katolíci. Roku 1732 byl na Hutisku se souhlasem majitele panství postaven dřevěný lokální kostel. V té době však

neměl svého kněze, takže k pohřbům, nedělním bohoslužbám a k jiným církevním úkonům přijížděl kněz z Rožnova. Až roku 1735 byl na Hutisku ustanoven samostatný církevní správce, byl jím kaplan p. Kristian Mořkovský.

Zvon pro kostel byl pořízen roku 1738.

Kostel však vyhořel, stalo se to v neděli po Zjevení Páně roku 1748. Ze žhářství byli podezíráni nekatoličtí „kacíři“. Věž však neshořela a roku 1840 k ní byla dokončena přístavba kostela.

Obě obce Hutisko a Solanec pod Soláněm byly svým rozpojením v horské oblasti, podmínkami k životu a konečně i těsným sousedstvím jakoby předurčeny k vzájemnému spoje-

ní, ke kterému však došlo až 1. ledna 1960.

Roku 1891, kdy se na Solanci v domku č. p. 13 narodil 22. listopadu František Maléř, měl Solanec domy roztroušené v horské oblasti. Kdežto Hutisko mělo domy více soustředěné kolem kostela. A právě v tomto místě docházelo k propletenci katastrů obou obcí, že kolikrát bylo možné jen s obtížemi určit, která chalupa patří ke které obci.

Místní raritou bylo, že v centru měla jedna obec panskou hospodu po jedné straně cesty a druhá jen o několik metrů dál po straně protilehlé, takže se bubeníci při vyhlašování obecních příkázání kolikrát navzájem překřikovali. A ještě na počátku 20. století bylo místní zvláštností, že úřady byly úředně sice na Hutisku, ale sídlily na Solanci. Podobně i hutiský starosta na hutiské půdě nebydlel, ale v obci Solanci, jejíž přední část tvořila s Hutiskem jako jednu osadu.

Obyvatelé Hutiska (název obce odvozen od skelných hutí, které tam existovaly na počátku 17. století), se většinou zabývali polním hospodářstvím, chovem dobytka a prací v lese. Obdobně tomu bylo na Solanci, kde chalupy byly

roztroušeny jako by je rozesel a nejvíc jich bylo seskupeno okolo fojtství a nedaleko školy. Polní hospodářství na neúrodné kamenité půdě, na svazích a vrších sotva stačilo na obživu.

Bohatstvím rodina Maléřova nikdy neoplývala. Otec František živil početnou rodinu těžko, přetěžko. Většinou byl nezaměstnaný, práce se na Valašsku nedostávalo. Živil se nádeničinou. A byl cihlářem. Ručně vyráběl cihly a páčil je v kozle. Stal se vyhledávaným mistrem cihlářského řemesla. Osvojení ruční výroby cihel mu umožnilo alespoň skromné živobytí.

Možná právě díky chudobě byl František Maléř pokrokář. Za údajné pobuřování lidí proti vládě byl odsouzen k pokutě a protože neměl čím zaplatit, musel nastoupit do kriminálu.

Syn Josef po létech na tento okamžik vzpomínal v knížce *Tufarový hrneček*.

„Přes jedno rameno přehodil přichystané boty, přes druhé uzlík s čerstvě upečeným chlebem a – odešel.

V rožnovském kriminále se to prý dalo vydržet. V Jičíně nebo v Hradišti to bylo mnohem horší. Kdežto v Rožnově? Vždyť jako by se šlo

na jarmark. Kdyby ze zamřížovaných oken byl vidět Radhošť, netrápily by člověka ani tesknice. A chleba tam bylo víc než doma. Za nařezání a naštipání dřeva milostpanička správcová vězňům ještě přikrojila.

Když otec věznici opouštěl, řekl mu správce rožnovského kriminálu: Teď, Franto, hybaj zpátky do té bídy!

A že se nechtěl vrátit s prázdnýma rukama, zkusil štěstí u vagonů na nádraží. Vykládali zrovna cihlu z Hrachovce, pár grejcarů přišlo vhod. Za nevelkou mzdu koupil mně Josefovi nuž „rybku“, dceři Míle sponku do vlasů „bedrunku“ a ženě – od svatby ji nikdo neobdaroval – tufarový hrneček. Hladila ten hrneček, přisedla k otci a hlavu si položila na jeho rameno. Seděli tak hodnou chvíli.“

Josef Maléř na dobu dětství vzpomíná.

„Kdybychom se doma sešli všichni kolem stolu, bylo by nás i s rodiči osm; devátý zemřel brzy po narození. Nejstarší bratr zůstal na vojně, druhý sloužil za pacholka, dvě sestry hledaly štěstí ve městě jako služebné. Jen já s Mílou jsme ujírali doma chléb.

Tatínek byl pravý opak maminy povahy. On

jako bodlák na podzim, ona jako chudobka po zimním sněhu. Jejich duchovní svět se spolu snášel jako oheň s vodou. Tatínek až za horami známý čtenář a písmák. A mamincinou jedinou knížkou byl kancionál. Otcovi také říkali „advokát chudých“; každému ochotně písmo k úřadům napsal, ba i článek do novin uměl „zesumírovat“, kolikrát ostrý jako nůž, bylo-li třeba do něčeho píchnout.“

V té době nebylo nijak zvláštní, že se i v tak obtížných sociálních podmínkách vzdala v nitru Františka Maléře vlna národovectví, vlastenectví, až patriotismu. Byl zanícený Vlach a lidový písmák Přes veškeré existenční starosti usedl ke stolu a sepisuje kroniku své rodné obce.

„Na nátlak mnohých národopisných pracovníků rozhodl jsem se sepsati a upravit *Národopis*“

pisnou kroniku obcí Hutiska a Solance, by bohatý národopis těchto obcí byl na věčné časy zachován.“

Bylo mu 62 let, když kroniku začal psát. Povzbuzoval ho Lojza Bělunek, rodák ze Solance č. p. 72, milovník, ctitel a neúnavný propagátor historie obce...

„Lojza Bělunek takřka plně na svůj náklad nechal zhotovit tuto knihu a jako fotograf amatér ji doplnil velkým počtem fotografií. Cyril Pařenica

z Hutiska z poza Kopca všechny v knize uvedené tance a písničky zapsal metodicky do not a mně neznámé pro tuto knihu věnoval. Knihu obohatila svými zápisky národopisná pracovnice Vilma Volková ze Solance.“

A v závěru kroniky František Maléř uvádí odkaz synovi.

„Po své smrti věnuji knihu odkazem a s důrazným příkazem, bys tuto knihu nenechal pod

devíti zámky mrtvě ležeti, nýbrž bys této v hojně míře používal pro budoucí propagaci, a gde teho bude třeba, a nikdy nenechal odumřít krásný a bohatý starovalaský národopis obci Hutiska-Solance pro které je kniha hlavně sepsána – a vzhledem k tomu bys knihu velmi pečlivě opatroval, by vydržela na věčné časy.

Mým vřelým přáním jest, by kniha byla přístupna všem, kteří napsané budou propagačně potřebovat – ale nedoporučuji její půjčování – kterým by brzy vzala za své. Ať si každý opiše co potřebuje u držitele knihy.

Kéž kniha splní své národopisné poslání – pro které byla sepsána.

Franta Maléř.“

Národopisná kronika valašských obcí Hutisko a Solance byla založená L. P. 1949.

Zaznamenává zvyky, obyčeje, svatby, písničky a další. Z díla kronikáře Františka Maléře je patrná zjevná láska k rodné obci Solanec, k Hutisku a k celému Valašsku.

František Maléř, už ve vysokém věku a téměř hluchý, stále pomáhal s prací kolem chalupy, naštipal zásobu dřeva a polínka krásně srovnal u stěny chalupy.

Chudobným rodičům Františce a Františkovi Maléřovým na Solanci pod Soláněm se v březnu roku 1928 narodilo poslední ze sedmi dětí (jedno záhy zemřelo). Na svět přišel ogárek, a protože to bylo na Josefa, tím jménem ho i pokřtili.

Legenda vypráví, že když se narodil nejmladší Josífek – ženy tehdy pracovaly s outěžkem až do poslední chvíle – narodil se matce na poli na mezi. Akademická malířka Jaroslava Hýžová později námět zpracovala do pěkného obrazu, kde si žena hraje s malým chlapcem na poli, horizont orámovaný horami a střechy chalup nahlížejí, cože se to tam děje.

Matka, pokorná valašská robečka, nesla tíhu života odevzdaně. O co menší krajíček mohla dětem dát, o to více je milovala.

V rodině se utvářelo silné sociální cítění, které nejvíce sdílel nejmladší Josífek.

Po létech zavzpomínal na jeden okamžik.

„Když jsem chodil do školy, měl jsem při nějaké slavnostní příležitosti přednášet básničku, kterou jsem uměl nazpaměť a dokázal ji také pěkně recitovat. Učitel si na poslední chvíli vši-

ml: Vždyť ty máš zaplátované kalhoty! A palec ti kouká z boty jako koza ze chléva! Spolužák z bohatší rodiny mi musel na recitaci půjčit své pěkné školní oblečení - nikdy později mně ve zlém tuto pohanu nezapomněl, že se musel navléct do zalátaných šatů.“

Otec František, člověk pokrokový a lidový písmák, živil početnou rodinu ruční výrobou cihel. Matka Františka byla ve skromném živobytí pilířem rodiny.

V rodině byla hluboce zakořeněna sounáležitost k lidové kultuře a k Valašsku.

„Lidová kultura Josefa na celý život poznamenala,“ uvedl PhDr. Jaroslav Štika. „Vedle úcty k tradici to byl další silný vjem – vědomí sociál-

ní křivdy. Činorodý Josef ovšem tenkrát ani tušit nemohl, že všechno jednou bohatě zúročí ve slavném Valašském muzeu v přírodě, v nedalekém Rožnově.

U Národopisného léta převzal Jožka jeho dramaturgii. Měl k tomu nejlepší předpoklady; znal lidovou tradici a mentalitu návštěvníků. V programu se postupně objevovaly tématické pořady – stavění a kácení máje, svatojánská noc, slavnosti řemesel a nakonec i Vánoce. Vytvořil úspěšný systém spolupráce s lidovými výrobci a zakrátko jich s muzeem spolupracovala víc než stovka. Navíc o tom všem uměl velmi pěkně napsat.

V muzeu mohl Josef pokračovat v díle svého otce, zde mohl splácet lásku své matky, tady mohl sloužit milovanému Valašsku. Nechal o tom důkaz v podobě literárních drobnůstek: *Tufarový hrneček*, *Čtyřlístky*, *Ztracenky* a *V každém člověku je slunce*.

Tyto drobné tisky vyšly bez povolení tiskového dohledu, který byl v té době obzvláště přísný. Vytištění risknul zašovský tiskař Alois Filip.“

Velkým koníčkem Josefa Malěře byl národo-

pis, jehož sounáležitost zdědil po otci Františkovi. Spíš vášeň to byla.

„Tehdejší ředitel Valašského muzea ing. Rudolf Bečák přemlouval Pepu, aby šel pracovat do muzea,“ vzpomíná manželka, paní Anna Maléřová. „Je pravda, že pro Pepu byla spolupráce s Valašským muzeem spíš vášeň. Ale bavilo ho i to, co dělal v Tesle – propagaci a závodní časopis - takže Valašské muzeum bral jako koníčka po práci.

Jenže přišel rok osmašedesátý a Tesla se k Pepovi zle zachovala. Dal v Tesle výpověď a šel pracovat do Valašského muzea. I tam došlo ke změnám. Ing. Rudolf Bečák z Valašského muzea odešel.“

Když bylo Josefu Maléřovi nejvíce ouvej, podali mu pomocnou ruku přátelé právě z Valašského muzea. Přijali ho do svého kolektivu co by skladníka a takto mu umožnili uplatňovat kulturní zájmy.

I tak musel Josef Maléř vypít kalich hořkosti za hříchy a nevěru 1968 roku. Pro mnohé to byl rok životního zlomu. Tehdy se lámal chleba. Šlo o zásadní rozhodnutí, které na dlouho ovlivnilo jejich další život.

PhDr. Jaroslav Štika, tehdejší ředitel Valašského muzea v přírodě, toto životní období Josefa Malěře symbolicky charakterizoval.

„Zjednodušeně se dá říct, že díky svým komentářům k hokejovému utkání SSSR-ČSSR se Jožka v roce 1970 dostal do Valašského muzea. Budiž tehdy za to pochválen hokejový tým Sovětského svazu i s trenérem Tarasovem! Neboť náš skanzen Jožku Malěře potřeboval.“

Josef Malěř působil ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm od roku 1969 jako programový a propagační pracovník. Stál u zrodu cyklu *Valašské léto* (později *Valašský rok*). Soustředil kolem muzea lidové výrobce a řemeslníky, organizoval tradiční jarmarky a zasloužil se o důstojné obřady na Valašském

Slavíně.

„Výčet aktivit, na kterých se Josef Malěř podílel, je obdivuhodný,“ uvedl PhDr. Jaroslav Štika. „*Starodávne jarmarky, Večery při svíčkách*, výstavy LUV, řemeslnické ukázky, pietní akty na Slavíně. Sestavoval pásma s národopisnou tematikou a sám v nich také účinkoval. Tančil, a jak!

Byl to také ceněný Etnofilm a programy Národopisného léta. Vše jen s parafou JM, nebo –vmp-. Vybudoval téměř stočlenný aktiv lidových výrobců – umělců, osvědčil se jako zkušený scénárista a režisér, jako novinář a publicista. A v neposlední řadě jako spolehlivý přítel a věrný kamarád.“

Na toto období vzpomíná manželka paní Anna Malěřová.

„Nebylo to pro Pepu nijak jednoduché. Byla sobota nebo neděle, přišel, hodil do sebe oběd a utíkal do muzea. Připravoval scénáře. Nikdo mu tam s ničím nepomohl. Nachystal židle, prostě všecko pro účinkující. Když představení skončilo, všem se poděkovalo, ale jeho se nesmělo vzpomenout. Všichni odešli, on zase všecko uklízel. A tak to bylo týden co týden.“

Normalizační režim trval dvacet let a byl u Josefa Maléře spojen s přísnou anonymitou. I tak považoval dvacetileté působení ve Valašském muzeu v přírodě za nejšťastnější „kvartál“ svého života.

Ozvěny

Až na skromnou výjimku nenalezneme jméno Josefa Maléře, ke škodě věci, v regionálních ani jiných slovnících osobností. Přesto zanechal hlubokou stopu v regionální lidové kultuře na samotném Hutisku a během čtvrt století trvajícího působení také ve Valašském muzeu.

Ozvěna první - posezení s Josefem Maléřem roku 2003

V čase pětasedmdesátých narozenin Josefa Maléře jsme seděli v jeho útulném bytě na sídlišti Písečná, stěny plné vzácných obrazů valašských malířů.

I když je vaše jméno neodmyslitelně poslední desetiletí spojováno s Valašským muzeem, jak-

si stranou zůstává skutečnost, že rodově také s lidovou kulturou Hutiska a Solance. Váš otec František vzdoroval v období světové krize neutešené hospodářské situaci usilovnou prací od slunka do slunka, jako cihlářský mistr někdy také po nocích („Těch domků, které z jeho vypálených cihel stojí je nepočítaně!“). Ve volných chvílích pracoval ve Valašské národopisné družině Hutisko, věhlasné v té době nejen originálními hutiskými zpěvy a tanci, ale také dechovkou. Jezdívají vystupovat do různých měst, i do Prahy. Doma navíc hrávali divadlo. Toto kulturní podhoubí se pro vás na celý život stalo základem cítění lidové kultury a přichylnosti k ní.

„Lidová kultura pro mne znamenala všechno. Na Hutisku to byli prostí lidé, kteří zcela přirozeně vytvářeli kulturu aniž by si to uvědomovali. Byly to stále živé písničky, koledy a tance, které už se dnes v souborech neslyší ani nevidí. Třeba Žabský, pak Ježový, ten mi byl vždycky nejméně přičítaný.

Na to navázalo čtvrt století práce ve Valašském muzeu, což byl nejšťastnější úsek mého života. Co se kde v muzeu dělo, všude jsem byl.

Například spolu s inženýrem Josefem Stromšíkem jsme zavedli Etnofilm; největší úspěch sklídil film *Barborka*, je o paní Holišové, metalárce ze Starého Zubří. Film zvítězil v Rožnově na krajské i na celostátní přehlídce etnofilmu, všude získal 1. cenu."

Jaký osud čeká lidovou kulturu v moderní a technické současnosti?

„S nástupem třetího tisíciletí je lidová kultura už jen v rukou souborů. Je moc důležité, aby po přičlenění České republiky k EU nezanikla.“

Méně známý jste na veřejnosti svou prozaickou prací a svou poezií.

„Napsal jsem v minulosti krátkou prózu *Tufarový hrneček*. Je to vzpomínka na otce, matku, na dětství. Poezii mám velmi rád, ale nepokládám se za básníka. Šlo mi o to trošku se pomazlit s pěkným slovem. Za celý život jsem nic neuveřejnil. Sbírka veršů *V každém člověku je slunce* je soukromý tisk jako PF 2003, určený mým nejmilejším přátelům.“

Není vám trochu líto, že slavíte narozeniny i jmeniny v jediný den?

„Naopak... Je mi líto, že se tato výročí připomínají. A pokud jde o to jubileum: *Krájím si ukrajuji, chutnáš mi živote. I když na tvém stole už jen drobty zbyly, chválím tě.*“

Ozvěna druhá - co o Josefu Maléřovi řekl v roce 2003 tehdy už emeritní ředitel Valašského muzea PhDr. Jaroslav Štika, CSc.

„Josef Maléř je člověk velice srostlý s Hutiskem. Oni Hutišťané jsou takový zvláštní národ, nechtějí se nechat. Je mezi nimi řada umělců a osobností: Vilma Volková, Luděk Majer, Cyril Mach a další. Pepova maminka byla prostá žena, tatínek cihlář povoláním, takový dřič, všemuměl, ochotník, režisér divadelní, psal kroniku, nacvičoval tance, ale především udržoval kulturní tradici hutiskou.

Takže v takovém prostředí Josef Maléř vyrůstal. V jeho době už mnohde tradice v lidové kultuře zanikaly, kdežto na Hutisku se díky

právě těmto lidem udržel nepřetržitý vývoj. Přitom zcela přirozeně. Své tance pořád tančili a zpívali a hrála jim k tomu jejich dechovka. Chtěl bych připomenout, že Pepa je skvělý a stylový tanečník a nejenom běžných tanců, ale i takových, které už se málokde vidí Ježového a Žabského.

Takto kulturně vyzbrojen přišel šťastnou náhodou do Valašského muzea. V té době se rozbíhalo národopisné léto. Právě Josef Malér mu dal ideové i organizační rozměry a vlastně je rozběhl. Především to byla práce s lidovými umělci, instruktáž, poradenství, ukázky výroby - časem jich bylo přes stovku. Tak se lidová výroba stala nedílnou součástí národopisného léta. Prováděl také skvělé rozbory této činnosti a zahrnul do nich i návštěvnost. Díky tomu jsme měli přehled odkud návštěvníci přijíždějí, z kterých okresů, kam zaměřit propagační činnost. On vlastně rozběhl celou propagaci. Také vymyslel tak zvaný *Zlatý kolovrat*, kdy cestovní kanceláře soutěžily o nejpčetnější návštěvnost Rožnova.

K obohacení pořadů využíval svých znalostí valašských umělců v oblasti malířství a především literatury. Jako jeden z organizátorů, ale

také jako tvůrce filmů, některých dokonce vítězných, měl neobyčejný přínos pro Etnofilm. Během let většinou sám přicházel s novými náměty, ty pak byly přínosem pro muzeum. Práci Josefa Maléře pro Valašské muzeum hodnotím nesmírně vysoko. Také jeho přínos pro kulturu tohoto kraje.

Nemělo by se zapomenout ani na Maléře pisatele scénářů nejrůznějších programů. A konečně ani na Maléře básníka, jeho věci jsou velice pěkné a přitom skromné."

Ozvěna třetí - posezení s Josefem Maléřem v roce 2005

V čase, kdy Valašské muzeum v přírodě nacházelo svou tvář a formovalo perspektivu, nescházel jste u vytváření jeho programové části.

„Tři roky před mým narozením se v Rožnově konal 1. Valašský rok. V té době také zazněla vize Bohumíra Jaroňka o živém muzeu, které by žilo prací, řemeslem, uměním, písněmi a tancem."

Oba ředitelé - Ing. Jan Rudolf Bečák a PhDr. Jaroslav Štika, CSc. - se k Jaroňkově vizi spontánně přihlásili. Přihlásil jste se k ní také vy a připadl vám úkol tyto smělé cíle realizovat. Zpočátku to však byly jen folklorní aktivity.

„Byl vypracován projekt *Národopisného léta* s perspektivou *Valašského roku*. Jeho programy záhy získaly celonárodní i mezinárodní věhlas.

Program obsahoval také naléhavý úkol - péči o tradiční řemesla, o lidové výrobce. Měl připomínat podomácké a polní práce. Tito nositelé tradic dělných rukou mohli nejlépe přispět k oživování muzea.

Téměř stočlenný kolektiv těchto spolupracovníků stále přináší Valašskému muzeu neocenitelné služby. Návštěvníci se s nimi setkávají v exteriérech i interiérech ve všech třech areálech. Pozdraví se s brouškařem, košíkářem, s bednářem, s maléřečkou kraslic, s vyšívačkou a krajkářkou a s dalšími mistry dělných rukou. Za sezónu jich do muzea přichází skoro půl stovky. Díla jejich zlatých rukou si mohou návštěvníci zakoupit v prodejně LUV. Na jejich úroveň dbá umělecká komise.

K oživení muzea přispívají též řemeslnické dny. Na zvonečkovém jarmarku se mohou návštěvníci pozdravit až s třiceti keramiky. Do kovadliny buší i tucet kovářů. Během pekařské soboty zavoní čerstvě upečený chléb. Jak pracují tesaři při stavbě chalupy můžeme vidět v den stavebních řemesel. To vše jsou jen příklady, úplný výčet je mnohem širší.

Historické ukázky a zvykoslovné pořady připravují také etnografové. Sbírkové předměty tak poprvé ožívají v praktické činnosti a dávají tím punc vědecké a etnografické věrohodnosti. Bývá tomu tak například při *Velkém prádle*, *Lněné sobotě*, o *Vánocích na dědině* a v řadě dalších ukázkách. Dřevěné městečko doslova praská ve švech. O tradičních jarmarcích přichází až patnáct tisíc návštěvníků.

O výročích založení Valašského muzea v přírodě se obvykle bilancuje, ohlížíme se za vykonaným dílem, různými předsevzetími a odkazem předků.

Často si také připomínáme moudrá slova zakladatelů muzea sourozenců Jaroňkových:

Tance, lidové obřadnosti, veselí a hry nelze uložit do muzejních vitrín, mnohé musí být znovu

prožito. Národopisné slavnosti jsou svého druhu živým a praktickým národopisem.

Smyslem těchto slov je vykonaná práce."

Nalézt zmínku o Josefu Maléřovi je dosti obtížné. Po roce 1968 byl odsunut do ústraní a co vzešlo z jeho kulturní dílny mohlo být až do roku 1990 uvedeno jen pod cizím jménem. Nejspolehlivějším zdrojem informací o jeho práci a působení se tak už na sklonku života stal on sám. Bylo to především vzpomínání na dětství a mládí prožité na Hutisku, které se stalo fundamentem pro jeho postoje v životě i kultuře. Vlastně celá jeho životní cesta byla putováním za tufarovým hrnečkem, obohaceným zelenou snítkou z Valašského muzea v přírodě. Inspirační působení Josefa Maléře v této instituci a jeho podíl na rozvoji programové části *Valašské-*

ho roku nikdy nebylo náležitě doceněno.

Josef Malěř (19. 3. 1928 - 24. 10. 2007) se narodil na Hutisku a byl s ním osudově po celý život spjat, i když později žil v nedalekém Rožnově pod Radhoštěm.

Méně známé, vlastně téměř neznámé jsou jeho literární práce. Je autorem dnes už zapomenutých publikací *Starosta k pohledání*, *Tesla změnila tvář Rožnova* a *Vzpomínky na ředitele*. A méně známá, vlastně téměř neznámá je jeho půvabná próza vzpomínek na své dětství na Hutisku *Tufarový hrneček* a knihy básní *Čtyřlístek*. Jejich autor není nikde v tisku uveden (tisk tehdy vzhledem k politické situaci vyšel ilegálně). Jen na přebalu je poznamenáno: „*Své Aničce k Vánocům 1971 ze srdce Pepa*“. A v závěru podmanivého vyprávění životního příběhu *Tufarový hrneček* je dovětek: „*Milý otče, napsal jsem tyto letmé vzpomínky na příběhy z dětství, jako skromný dar k Vaším osmdesátým narozeninám. Syn.*“

Příběh Josefa Maléře je ve skutečnosti putováním za tufarovým hrnečkem. Podnes z něho však zůstaly už jen ozvěny.

Fotogalerie

Josef Maléř s manželkou Annou.

Josef Maléř, Vilma Volková, Zuzana Maléřová.

Josef Malěj inkognito při natáčení filmu v Dřevěném, městečku VMP.

Josef Malěj (uprostřed) při vernisáži obrazů akademického malíře Ludka Majera.

Josef Maléř s vnučkou Zuzanou, a s rodinou.

Večer při svíčkách - vzpomínkový pořad na Josefa Maléře v Dřevěném městečku VMP.

Drobnosti z literárního díla Josefa Maléře

Krájím si, ukrajuji...

*Kde jste, duhové kuličky,
kde je váš lesk?
Zapadly jak ranní zorničky
v ranec mých let.*

*Kde jsi, čarovná pohádka,
kde tvoje víla bílá?
Po tvém zmizení, poupátko,
v srdci jen jizva zbyla.*

*Kde jsi, radosti u srdce
z prvního políbení?
Vítr ji zlákal do tance,
zbylo jen dálky chvění.*

*Ještě jsem nestačil dosnít si
včerejších nadějí sen
a slunce už zase mě pobízí:
„Ukroj si z bochníku den!”*

*Krájím si, ukrajuji,
chutnáš mi, živote,
i když na tvém stole už jen drobky zbyly,
chválím tě.*

*(Ze sbírky V každém člověku je slunce. Soukromý tisk -
mým nejmilejším přátelům. 1928 - PF 2003)*

*Neodcházej, Lásko, dokud srdce žije,
dokud slunci bratrem je náš vlastní stín;
dokud plachá chvílka dětskou poutí nám je,
dokud beze spánku blouznivě já spím.*

*Neodcházej, Lásko, dokud kvítí voní,
dokud vítr bije mým snům do plachet.
I když nám bylo třeba na umření,
věřme: To jen krásy počátek!*

*Neodcházej, Lásko, i když často bolíš,
i když někdy hořce pláčeš do peřin;
dokud mě ty, Lásko, smrtí nezahojíš,
neodcházej, zůstaň, dokud dýchat smím.*

*(Ztracenky z cyklu V každém člověku je slunce, soukro-
mý tisk mým nejmilejším přátelům 1928 – PF 2003.)*

Než spát v jizbě na lavě, přikrytí kabáty a jinými „lunty“, to jsme tisíckrát raději pospíchali do sena.

Po svaté Anně už bývalo chladněji, ale nám se pořád nechtělo do jizby. Starostlivá maminka mě každý večer přicházela přikrývat svým vlnákem. Myslela, že už spím, ale já si na ty její tiché návštěvy tak zvykl, že bych neusnul, dokud by nepřišla. To vždycky zavržalo čtrnáct schodů na půdu, pak maminčiny nohy zašustěly v seně a už jsem nad sebou cítil její láskyplný dech a ruce pečlivě upravovaly vlnák na mém senném lůžku.

Kolik v něm bývalo tepla!

...

Hlína se položila na cihlářský stůl. Teprve pak se ukáže pravá cihlářova zručnost. Tátovi to šlo jakoby válel z not: oběma rukama „ukrojil“ kus těsta, oválel jej v pilinách s jemným pískem a šup s ním do formy! Vlevo přitlačit, vpravo přitlačit, škrabákem srovnat vrch, plesk zbytkem o pecen! – a svižnými kroky na plac! Zde sázel

cihly jako komisárky; jednu vedle druhé, deset, dvacet, sto, tisíc; na menší domek je jich třeba deset tisíc a na větší i třikrát více. Řady a zástupy cihel byly jako podle šňůry; míru měl otec v ruce a v oku.

Teprve až byl „plac“ plný, si narovnal záda.

...

Svívalo. Od spících chalup každou chvíli zakokřhal kohout. V korunách stromů začal ranní ptačí koncert.

Vyhrnul jsem si kalhoty až nad kolena a vyskočil do lázně jitřní rosy. Na holé nohy se nalepilo chmýří z odkvetlých pampelišek a prýmký zelené trávy.

Na konci Dvořisk mě pozdravilo vycházející slunko. Nejdříve vypadalo jako pec, kterou táta zapomněl zavřít cihlami. Sotva se však mým rozespálým očím ukázala naše chalupa, bylo už slunko nad bučníkem a stráň pod Hájnici jako když zlatem polije.

Těšil jsem se na plecháček čerstvého kozího mléka, které proteče mamčinými prsty.

(Josef Maléř: Tufarový hrneček. Vánoce 1971.)

Josef Malěř, rodák z Hutiska-Solance, by si v měsíci březnu připomněl 90 let od narození (19. 3. 1928 - 24. 10. 2007). S rodnou obcí byl osudově spjat po celý život. Působil v rožnovské Tesle. Od roku 1969 pak ve Valašském muzeu v přírodě jako programový a propagační pracovník. Byl autorem cyklu Valašské léto (později Valašský rok). Soustředil kolem muzea lidové výrobce a řemeslníky, organizoval tradiční jarmarky, ale také obřady na Valašském Slavíně. Byl literárně činný a je autorem vzpomínkové prózy na dětství Tufarový hrneček a básnických sbírek Čtyřlístek, Ztracenky, V každém člověku je slunce.

Příležitostný tisk.
Edice PPP – přátelům pro potěšení.
Text a grafická úprava © Richard Sobotka.
Foto a reprofoto © archiv autora
a paní Anny Maléřové.
Březen 2018.

